

EL CARRO DE SELENE

L'AUTOR:

Primer de tot i sense ànim de fer una hagiografia, convé recordar per als més joves que en Llorenç Capellà Fornés, nascut a Montuïri el 1946, és un històric de la literatura mallorquina en català; es tracta, concretament, d'un dels integrants més emblemàtics de l'anomenada generació dels setanta, aquell grapat de poetes i escriptors illencs que s'atrevien a escriure sobre religió i sexe, sobre les injustícies socials o sobre la guerra i postguerra civil, i que, per més escarni, ho feien en català, provocacions greus que el règim franquista encaixava molt malament. NO HI HA VENT A LA TEULADA, EL PALLASSO ESPANYAT, UN DIA DE MAIG i JACK PISTOLES, les primeres novel·les d'en Llorenç Capellà, publicades en els inicis dels setanta, són una bona mostra de la provocació esmentada.

En Llorenç i la resta d'escriptors i escriptores de la seva generació, conscients del canvi que s'estava produint a la societat mallorquina, amb un clar compromís polític, social i artístic, compliren una missió impagable de propagació cultural que no hauríem d'oblidar.

Aquesta generació, que visqueren de ple l'impacte social i moral que el turisme va generar en la nostra societat, però que també conegueren de prop la Mallorca preturística, han sabut reflectir com ningú en les seves obres el trànsit brutal de la Mallorca rural dels primers seixanta, encara amb el fort arrelament dels costums ancestrals, a la Mallorca salvatgement europea dels setanta. En el cas concret d'en Llorenç hem de mencionar dos interessantíssims treballs seus d'investigació periodística i històrica que reflecteixen en especial la seva preocupació social, feim referència a QUINZE EMPRESSARIS MALLORQUINS, publicat el 1975, i MALLORCA I EL MÓN OBRER, publicat el 1976.

Per suposat hem d'estotjar un espai especial per a fer referència a un treball d'en Llorenç Capellà que s'ha convertit en referent imprescindible per a tots els historiadors de la nostra guerra civil, ens referim a DICIONARI VERMELL, publicat el 1989 amb un rebombori públic notable. Un magnífic recull documental i una autèntica nòmina de víctimes de la repressió experimentada a Mallorca com a conseqüència de la Guerra Civil.

LA NOVEL·LA:

EL CARRO DE SELENE (Editorial Meteora 2014), que presentam anit, és el darrer treball literari publicat per en Llorenç Capellà, té 246 pàgines i vos anticipam que es tracta d'una magnífica novel·la.

Abans de parlar de l'argument i els personatges, crec que s'ha d'especificar que aquesta és una història que només la pot contar una persona d'esperit sensible i amb l'experiència vital, artística i professional d'en Llorenç Capellà. Una obra d'art d'aquesta magnitud no cau del cel com una rosada de la nit; calen molts d'anys d'observar el món amb ulls literaris per arribar a la profunda síntesi filosòfica i poètica que és, en definitiva, EL CARRO DE SELENE.

Segons la mitologia grega, SELENE és una deessa lunar. Els artistes la solien representar com una dona bellíssima amb la cara molt pàl·lida que es passejava pel Cel conduint un carro d'argent estirat per dos bous blancs. Dos bous que —com afirma el personatge principal de la novel·la—, no tenen cor, perquè “el cor és una víscera inútil en els espais intemporals.”

En la història que ens conta en Llorenç, SELENE, a més d'una dona esplèndida feta mig de carn i ossos i mig de la matèria dels somnis, representa la joventut, la bellesa, l'optimisme, la felicitat, la llibertat, la puresa, la tendresa, l'erotisme, la sensualitat, la sexualitat, la dignitat i tot allò que té la vida de positiu.

Fent un exercici de simplificació, podríem dir que EL CARRO DE SELENE és la història (entrecreuada amb moltes altres històries) d'un aventurer, exiliat republicà a la França ocupada i després alliberada; mercenari a la guerra d'Indoxina i granger en un lloc remot d'Austràlia, que finalment decideix retornar al seu lloc d'origen, “on tot va començar i on tot ha d'acabar”. Un aventurer que al llarg de la novel·la canvia de nom segons qui ens parla d'ell. A vegades és l'exiliat, o el català, o el soldat, o el granger, o en Joan Castro, o, simplement, en Joanet, un al·lot trist de mirada atònita nascut en un turó de les terres catalanes, anomenat Puigboscà, a qui durant el seu envitricollat periple vital només mou un sol objectiu: recuperar el contacte amb la seva enigmàtica germana, Selene, una dona d'absència palpable de la qual desconeix el parador. Una il·lusió que, no obstant l'escepticisme i la desesperança en què es mou, manté intacta al llarg dels anys.

Tot i que els escenaris de EL CARRO DE SELENE són bèl·lics (la Guerra Civil Espanyola, la lluita de la resistència francesa durant la segona guerra mundial i la guerra d'Indoxina), no es tracta d'una novel·la bèl·lica, ni històrica, ni de retrets polítics. Diríem, en tot cas, que és una reflexió sobre la follia generalitzada del segle XX, sobre la memòria planetària, sobre l'estranya conducta col·lectiva, sobre l'irreparable ultratge dels anys i, també, sobre uns personatges concrets fets de matèria viva que, pertanyin al ban que pertanyin, no són mai ni molt innocents ni molt culpables, sinó que es limiten a circular per la vida amb la mort ja emparaulada arrossegant la seva feble encarnadura terrenal —plena de nafres infectades— en direcció a un abisme amb fons.

EL CARRO DE SELENE, aquesta història dura, crua, àrida i a estones salvatge que ens conta en Llorenç Capellà sense perdre mai el sentit de les proporcions i en un admirable to poètic i metafòric, em sembla una magistral novel·la en blanc i negre, com les emblemàtiques pel·lícules de finals dels anys quaranta, farcides de dones bellíssimes, de bandits malcarats i de protagonistes masculins vestits amb uniforme militar o gavadina i capell sempre en actitud d'encendre els cigarrets a les dames; una d'aquelles pel·lícules en les que hi sura un inevitable fatalisme però que, molt adesiara, s'hi destria una engrescadora espira d'esperança.

Anarquistes, feixistes, milícies antifeixistes, comitès revolucionaris, comunistes, brigadistes, guerres, postguerres, vencedors, vençuts, víctimes, botxins diplomats, morts que arriben a incordiar, vietnamites, mercenaris, sergents corruptes, soldats que deserten, dones fatals, prostitutes bondadoses, fraus alemanyes lascives i dominadores, mares que emblanquinen a esquerada, nines assassines de mirada innocent, monges amistançades intactes, capellans femellers, metges suïcides, pastors australians, oficials americans que estan a punt de morir, xinesos que arreglen paraigües i tota una variadíssima fauna urbana i camperola, transiten i s'entrecreuen les vides, envant i enrere, amunt i avall, fragment rere fragment o en atrevits moviments centrífugs que provoquen col·lisions estrepitoses, en aquesta superba novel·la coral que ens presenta en Llorenç Capellà. Una novel·la que, no ho dubteu, és imprescindible llegir.

Tomeu Matamalas
Món de Llibres
10 de juny del 2015